

Léonard op de korrel

“Veel van de heisa over de aartsbisschop hangt hiermee samen: de kerk in ons land zoekt naar een nieuw evenwicht na dertig jaar Godfried Danneels.”

Pagina 2 ► Standpunt

Christenen in Irak

De Iraakse tak van Al-Qaeda richt een bloedbad aan in een kathedraal en verklaart vervolgens de oorlog aan christenen.

Pagina 4 ► Globaal

Leiderschap

“Luisteren en een open dialoog betekenen niet dat de leider moet afstappen van een strakke planning”, zegt bedrijfsleider Joost Van Roost.

Pagina 11 ► Spirit

TERTIO Geloofwaardig

Christelijk opinieweekblad | 10 november 2010 | 11de jaargang | nr. 561 | € 1,99 | Afgiftekantoor Antwerpen X

Naar strengere wapenwet

Wapens vinden stevast hun weg naar conflictgebieden, zegt Bart Caron. Een sjiitische opstandeling loopt gewapend door de straten van Basra, Irak.

Vlaams volksvertegenwoordiger Bart Caron (Groen!) legt een voorstel van decreet neer dat de wapenexport aan banden legt. “Centraal staan strenge beoordelingscriteria en een betere controle op het land van eindbestemming en op het eindgebruik. Een stringenter regelgeving versterkt de geloofwaardigheid van de Vlaamse diplomatie.” Maakt dat initiatief een kans?

KOENRAAD DE WOLF | Wapenexport is 'big business'. Sinds 2005 steeg de vergunde wapenexport vanuit Vlaanderen met 82 procent naar 282,2 miljoen euro (zie dossier blz. 7-9), maar in driekwart van de gevallen weten we niet waar die wapens terecht komen. “Dit kan niet langer”, vindt Vlaams volksvertegenwoordiger Bart Caron (Groen!). “Laat ons niet naïef zijn. Wapens vinden stevast hun weg naar conflictgebieden.”

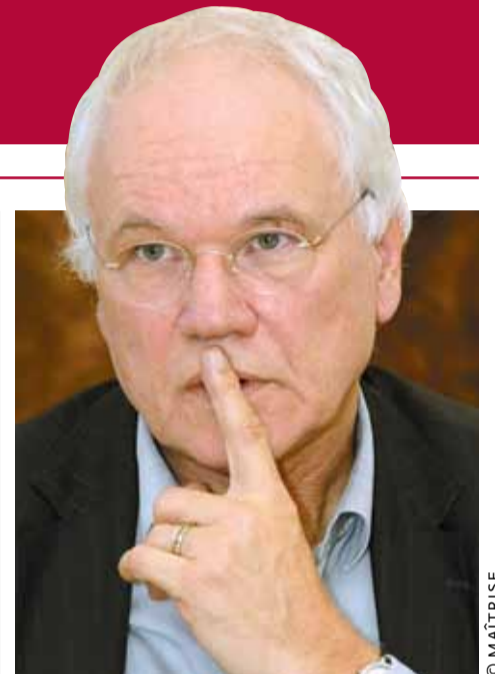
Carons voorstel van decreet stoelt op de beoordelingscriteria van de Europese Ethische Gedragscode voor Wapenhandel uit 1998. “Die ba-

sisprincipes staan nog altijd overeind, maar die Gedragscode is helaas niet wettelijk afdwingbaar. We verfijnden die tekst en formuleerden een eenduidige interpretatie.” In de toekomst zouden vanuit Vlaanderen alleen nog wapens kunnen worden geleverd aan landen die de internationale wapenbeheersingsverdragen en mensenrechtenconventies hebben ondertekend. Verder wordt vooraf gecontroleerd of de militaire uitgaven in overeenstemming zijn met de legitieme defensiebehoeften van dat land en moet een informatieplicht leiden tot transparantie. Ook krijgen vredesbewegingen de mo-

gelijkheid vergunningen juridisch aan te vechten en verder bouwde Caron twee procedures in voor de controle op het eindgebruik.

“Dit ontwerp van decreet is streng, maar het lijkt mij een manier om te evolueren naar een echte vredeseconomie. In ieder geval kan een stringenter regeling voor de export van wapens de geloofwaardigheid van de Vlaamse diplomatie versterken. We moeten ons – in Vlaanderen, maar ook in Europa en wereldwijd – veel meer bewaken in een niet-militaire benadering van conflicten, met de nadruk op conflictpreventie en -oplossing.” Maakt dat initiatief een kans? Groen! zal op sympathie kunnen rekenen van de SPA en het ACW – die eveneens al jaren ijveren voor meer controle. Maar of die steun volstaat voor de goedkeuring, is momenteel onzeker.

Pagina 7-9 ► Dossier: Christenen en ontwapening

Verzwegen wonden

“De pedofilieschandalen openen onze ogen voor de slachtoffers. Dat zij eindelijk een stem krijgen, is een zegen”, zegt de gerenommeerde Duitse therapeut **Wunibald Müller**. “De bevrijding van de slachtoffers is een genademoment. Hun verhalen zijn de beste preventie om seksueel misbruik voortaan te vermijden. Ze leren ons waakzamer en gevoeliger te zijn voor de risico's.”

Pagina 14-15 ► Tête-à-tête: Wunibald Müller

Wetenschap waardevrij?

Bij het debat dat de K.U. Leuven voert over de 'K' in haar naam, sluit Guido Dierickx aan met een bijdrage over waardevrije wetenschap. Dat bestaat volgens hem niet. “Een universiteit heeft de plicht om die praktische en ideologische toepassingen van de wetenschap ter discussie te stellen.”

Pagina 13 ► Onderwijs

Slachtoffers een stem geven

Dit najaar verschenen al drie Nederlandstalige boeken over het seksueel misbruik in de kerk. In het boek *Morgen is van mij* volgt auteur en journalist Roel Verschueren de onthullingen van seksueel misbruik op de voet. Hij bundelt de persberichten en zijn columns, laat slachtoffers aan het woord en gaat de confrontatie met zijn eigen verleden niet uit de weg. Verschueren die in Wenen woont, bespreekt niet alleen de Belgische, maar ook de Oostenrijkse en de Duitse situatie. Aan zijn feitenrelaas ontbreekt een degelijke analyse van oorzaken en mogelijke remedies. Het sterke nawoord van Peter Adriaenssens compenseert dat gedeeltelijk. De kinderpsychiater geeft vlijmscherp weer hoe iedereen in kerk en samenleving zich schuldig maakte aan het doodzwijgen van misbruik.

Net als Verschueren komt de Nederlandse onderzoeksjournalist Joep Dohmen in *Vrome zondaars* tot de vaststelling dat niet de zorg voor de slachtoffers, maar de reputatie van de kerken en het voorkomen van schadevergoedingen vooropstond bij de kerkleiders. "Er was niet één doofpot, er waren vele doofpotten", ondervond de redacteur van het *NRC Handelsblad*. Ook hij wenst de cultuur van het zwijgen te doorbreken. Samen met Robert Chesal, redacteur van de Wereldomroep, bracht Dohmen het misbruik in Huize Don Rua in 's-Heerenberg aan het licht. In zijn lijvige studie plaatst hij de 423 getuigenissen die hij daarna ontving in een historische en internationale context. Hij brengt een onthullend overzicht van de aard en de omvang van het misbruik, gaat na waarom er zolang werd gezwegen, wat de oorzaken van seksueel misbruik zijn, wie er schuldig is en wat er nodig is om misbruik te vermijden. Wie zijn onderzoek leest, kan moeilijk volhouden dat het om enkele incidentele "rotte appels in de mand" ging.

In het boek *Verzwegen wonden* komt ook de dader in het vizier. Wunibald Müller biedt al twintig jaar spirituele en therapeutische hulp aan priesters, religieuzen en kerkelijke medewerkers. Als geen ander weet hij het trauma van de slachtoffers te verwoorden en het profiel van de daders te schetsen. Hij legt de oorzaken van seksueel misbruik bloot en geeft aan hoe misbruik kan worden vermeden. Hij gaat in op de mogelijke samenhangen tussen celibaat, homoseksualiteit en pedofilie, en analyseert de hiërarchische relaties die tot misbruik kunnen aanzetten. (EVL)

Roel Verschueren, **Morgen is van mij. Een antwoord op seksueel misbruik in de kerk**, Lannoo, Tielt, 218 blz., € 17,95. Bestellen kan via www.tertio.be.

Joep Dohmen, **Vrome zondaars. Misbruik in de Rooms-Katholieke Kerk**, NRC Boeken, 320 blz., € 17,50. Bestellen kan via www.nrcboeken.nl.

Wunibald Müller, **Verzwegen wonden. Seksueel misbruik in de Katholieke Kerk erkennen en verhinderen**, Altiora / Kok, Averbode / Kampen, 232 blz., € 19,50. Ook verkrijgbaar als e-book voor € 15,50 op www.e-boek.org. Bestellen kan via www.tertio.be.

Duitse expert Wunibald Müller over daders van seksueel misbruik

‘Waakzamer en gevoeliger worden voor risico’s’

De Duitse psycholoog en theoloog Wunibald Müller is een autoriteit inzake seksueel misbruik in de kerk. Vanuit zijn praktijk kent hij de pijn van de slachtoffers, maar evenzeer het profiel van de daders. Door de pedofilieschandalen bundelde hij zijn inzichten in een boek.

EMMANUEL VAN LIERDE | Succesauteur Anselm Grün is zowat de bekendste monnik van de benedictijnenabdij van Münsterschwarzach. Hij is ook de geestelijke directeur van het aan die abdij verbonden Recollectio-Haus, waar priesters, religieuzen en kerkelijke medewerkers terecht kunnen voor crisisopvang, psychotherapie en geestelijke begeleiding. Theoloog, psycholoog en psychotherapeut Wunibald Müller leidt samen met Grün die instelling. Zopas verscheen van hem in het Duits en het Nederlands een boek over het seksueel misbruik in de kerk, met een voorwoord van Grün. Beiden vinden dat de zorg voor slachtoffers voorrang moet krijgen op de bescherming van daders, maar de daders mogen niet uit het oog worden verloren. Ook aan hen moeten kerk en maatschappij aandacht besteden.

"Daders moeten bestraft worden, maar we mogen ze niet als uitschot behandelen. Ze blijven kinderen van God. Vergeet niet dat het ook ons kind of onze broer zou kunnen zijn. Ook moeten we beseffen dat slachtoffers vaak daders worden", zegt Müller. "Vroeger beschermden bisschoppen en oversten de daders en vergaten de slachtoffers. Nu dreigt het omgekeerde. Ze zetten de daders uit de kerk en de zorg voor hen laten ze overaan de maatschappij."

Mogen we alle daders over dezelfde kam scheren?

"Voor slachtoffers is wat ze meemaken, altijd even erg. Bij daders kun je een verschil maken tussen pedofielen die zich vergrijpen aan kinderen van 13 jaar en jonger, en efebofielen die zich richten op 14- tot 17-jarigen. Een gefixeerde pedofiel kun je niet genezen. Hij moet tegen zichzelf worden beschermd en kan onmogelijk nog pastoraal functioneren. Het doel van de therapie is dat hij leert zijn neiging te beheersen. Het Recollectio-Haus begeleidt alleen efebofielen. Bij priesters gaat het meestal over misbruik van 14- tot 17-jarigen. Als ze niet gefixeerd zijn, kan therapie hen tot seksuele rijpheid brengen. Door hun onrijpe seksualiteit vallen priesters terug op een onder pubers gebruikelijk gedrag. Ook stresssituaties leiden soms tot grensoverschrijdend gedrag. Alcohol maakt dat ze nog meer de controle verliezen en overgaan tot seksuele handelingen. Veel is afhankelijk van de gelegenheid die zich voordoet en van wie beschikbaar is voor seks: een vrouw, een man,

een kind. Wie zo'n occasionele misstap beging, kan na therapie weer aan het werk, al moet je uitkijken voor recidive."

Hoe kan iemand met een voorbeeldfunctie misbruik verzoenen met zijn geweten?

"Die mensen zijn ziek. Ze hebben een dubbele persoonlijkheid en vergoelijken hun gedrag. Ze laten het uitschijnen alsof ze iets goeds doen en bijdragen aan de seksuele opvoeding van hun slachtoffer. Bovendien kunnen ze dat gebeuren afzonderen van hun voorbeeldfunctie. Pas in de geestelijke begeleiding of psychotherapie komt die zieke binnenkant naar boven. Daaruit blijkt dat ze een narcistische structuur hebben en de capaciteit tot empathie ontbreekt. Ze voelen zich bijzonder en denken dat er voor hen andere rechten en normen gelden."

‘De kerk wordt op de knieën gedwongen, maar een vrijwillige knieval zou haar geloofwaardigheid ten goede komen.’

Wat zijn in de kerk de risicofactoren voor seksueel misbruik?

"Overall in de maatschappij zijn er pedofielen, dus ook in de kerk. Wie pleegt seksueel misbruik? Hoogstens 5 procent wordt gepleegd door vrouwen, 95 procent gebeurt door mannen. Katholieke priesters zijn mannen, dus dat verhoogt het risico. Het celibaat op zich veroorzaakt geen misbruik. Noch het huwelijk, noch het celibaat weerhoudt pedofielen van hun daden. Een verkeerde voorstelling van het celibaat en een onrijpe seksuele ontwikkeling kunnen wel misbruik veroorzaken. Pedofielen kunnen denken dat als ze priester worden, hun seksualiteit er niet langer toe doet en dat ze zich door de wijding aseksueel gaan gedragen. Het gevaar is dat sommigen in een puberaal stadium blijven steken. Je merkt bij pedofielen dat ze graag bij kinderen zijn en kindelijke verlangens hebben. Ze zijn niet in staat tot een normale relatie met volwassenen. Daarvoor moeten we waakzaam zijn."

Net als het celibaat is homoseksualiteit geen rechtstreekse oorzaak, maar welk geslacht hebben de slachtoffers? Dat zijn voor de overgrote meerderheid jongens. Hoe komt dat? In de kerk waren die vroeger meer beschikbaar. Zo konden alleen jongens misdienaar zijn. Wellicht is zowat 30 procent van de priesters homo. Dat percentage ligt veel hoger dan bij de doorsnee bevolking. Rijpe homoseksuelen zijn geen gevaar, wel de onrijpe die niet in het reine zijn met hun geaardheid. Bij de priesters is het aantal onrijpe homo's groot, mede door het taboe dat in de kerk op homoseksualiteit rust."

Is het daarom dat het Vaticaan besloot niet langer kernhomoseksuelen tot priester te wijden?

"Dat kwam door het seksueel misbruik van minderjarigen door priesters, de gebeurtenissen op het seminarie van Sankt Pölten en de berichten uit de Verenigde Staten dat de bevolking van de seminaries daar voor meer dan 50 procent uit homoseksuelen bestaat. homoseksuelen niet langer toelaten als priesterkandidaat is contra-productief en onrechtvaardig. Het gevaar bestaat dat ze hun geaardheid nog meer verzwijgen en nog minder aanvaarden. Dan bereiken ze geen seksuele rijpheid en dat versterkt het risico op misbruik. Voor homo's zouden dezelfde selectiecriteria moeten gelden als voor hetero's: als ze tot psychoseksuele rijpheid komen en intimiteit in hun leven weten te integreren, kunnen ze goede priesters worden. Denk maar aan Henri Nouwen. Als we homoseksuelen niet langer toelaten, zouden we veel zulke waardevolle mensen met spirituele diepgang, artistieke begaafdheid en gedreven engagement moeten missen. Is het dat wat we willen?"

Hoe kunnen de bisschoppen de geloofwaardigheid herstellen?

"Ze moeten de slachtoffers ernstig nemen en naar hen luisteren. Behoedzaam en met grote sympathie hen benaderen in het besef dat het voor slachtoffers niet evident is dat een officiële vertegenwoordiger van de kerk naar hen toekomt, want ook hun misbruiker was een van hen. Ze moeten vergiffenis vragen, de therapiekosten op zich nemen en steun verlenen aan het gerecht. Niets mag nog worden verzwegen en transparantie moet vooropstaan. De bisschoppen moeten samen met bindende afspraken, preventieve richtlijnen en deontologische codes het misbruik aanpakken. Zoniet dreigen ze al snel in de oude aanpak te verzanden. Als de dossiers in elk bisdom apart worden behandeld, dan zie je dat de bisschop of verantwoordelijke vicaris die priester bijna als een vriend kent en geneigd is het voor die collega op te nemen. Dat staan

"Vroeger beschermden bisschoppen en oversten de daders en vergaten de slachtoffers. Nu dreigt het omgekeerde", vindt Wunibald Müller.

© MATRISE

de slachtoffers weer in de kou. Daarom is het nodig met onafhankelijke experts en een interdiocesaan meldpunt en centrum te werken. Meer dan vroeger moet de psychoseksuele rijpheid in de opleiding van priesters en religieuzen worden getoetst. Zijn kandidaten bekwaam tot intimiteit en tot het bewaren van afstand? Hoe ziet hun psychoseksuele verleden eruit? Kunnen ze authentieke relaties met mannen en vrouwen aangaan? Kunnen ze hun hart bij enkele vrienden uitstorten en die een knuffel geven? Tot voor kort kwamen die vragen niet aan bod, maar zo werd hun menswording belemmerd. Wie priester wordt, moet echt gelukkig zijn, in het reine met zichzelf, zijn geaardheid en zijn seksualiteit."

Zou de kerk niet beter de koppeling van ambt en celibaat loslaten?

"Dat veel priesters intimiteit en een echte thuis ontbreken, leidt tot vereenzaming, alcoholisme, depressie of seksueel misbruik. Daar heeft het celibaat vaak mee te maken. Het is wenselijk dat naast het celibataire, ook het gehuwde priesterschap een plaats krijgt. Als de kerk vasthoudt aan het celibaat, moet ze er zich van vergewissen dat de priesterkandidaten beschikken over voldoende rijpheid en er het charisma voor hebben. Dat is weinigen gegeven en daarom lijkt het me wijselijk ook gehuwden toe te laten. Dat zou seksualiteit en intimiteit uit het verdomhoekje halen. De kerk moet dat geschenk van God weeraanvaarden en er de positieve en spirituele kracht van ontdekken."

Wat zou u aan de paus adviseren als u de kans kreeg?

"Als voorzitter van de Congregatie voor de geloofsleer gaf Joseph Ratzinger zelf te kennen dat de kerk de raad van experts bij seksueel misbruik nodig heeft. Je ziet ook dat bisschoppen steeds meer een beroep doen op psychologen en therapeuten, terwijl ze ons vroeger zagen als nestbevuilers. De vijandschap is weg en nu worden we gewaardeerd en betrokken."

'Niet het celibaat of de geaardheid, maar een onrijpe seksualiteit veroorzaakt misbruik.'

"Ratzinger heeft in dit hele dossier duidelijk bijgeleerd. Ik zou hem eerst zeggen dat ik het goed vind dat hij nu aandacht voor de slachtoffers heeft en spijt be-tuigt namens de kerk. Ik zou hem aanraden een sterk teken te geven. Hij zou afstand kunnen doen van zijn titel 'heilige vader'. Die wekt de indruk dat hij heiliger en beter is dan anderen. De kerk wordt nu op de knieën gedwongen, maar een vrijwillige knieval zou haar geloofwaardigheid ten goede komen. Jammer genoeg is het niet van harte en uit vrije wil dat ze afstand neemt van dat klerikalisme."

Waarom verwijst u naar het klerikalisme?

"De zonde komt uit de kerk zelf, zegt de paus. Het gaat niet alleen om individuele zonden, maar ook om structurele. Het klerikalisme waardoor clerici zich beter wanen dan gemiddelde stervelingen, bevordert een narcistische persoonlijkheidsstructuur en die houdt een verhoogt risico op misbruik in. Gelovigen hebben dat klerikalisme al te vaak zelf gevoeld door hun priesters op een piëdestal te zetten. We moeten priesters weer leren zien als gewone mensen, als gelijken. De kerk wordt bestempeld als goed en heilig. Om dat imago hoog te houden, werden de daders in plaats van de slachtoffers beschermd. Dat heeft ook te maken met het ontbreken van vrouwen in de kerkleiding. Daardoor is er minder zorg voor de slachtoffers en meer oog voor de priesters. Dat alles behoort tot het klerikale systeem en dat moeten we openbreken om misbruik te vermijden en oog te krijgen voor slachtoffers. Vrouwen en gehuwde leken opnemen in de leidinggevende organen, is een begin."

Begrijpt u dat vele mensen nu de kerk de rug toekeren?

"De motieven verschillen sterk. Bij velen was de emer-al vol. Voor anderen is dat misbruik een stomp in hun maag omdat de priester voor hen een man Gods was en bisschoppen niet optraden. Ze zijn zo geschokt, dat ze de kerk verlaten. Evengoed zie ik gelovigen die nagaan waarover het gaat: ze houden God en kerk uit elkaar. Ze leren beseffen dat de boodschap en het

instituut niet samenvallen. Het helpt het overroepen beeld van de kerk en haar bedienaars uit te zuiveren."

Waar was God toen slachtoffers werden misbruikt? Wil God zijn kerk iets vertellen door die pedofiëschandalen?

"Als spirituele mensen moeten we die vragen stellen. Hoe kan God dit toelaten? Zit de duivel in de kerk? Misschien geeft God aan dat we weer een 'aggiornamento' nodig hebben zodat de heilige Geest door de kerk kan waaien. Voor mij was de ontmoeting met de slachtoffers een Godsontmoeting. In hun agonie en tranen kwam Christus tot mij. Ik ben ervan overtuigd dat Christus met hen door de hel is gegaan en dwars door alle pijn heen in opstand is gekomen. Zij leren mij menselijker en kwetsbaarder te worden."

"Die schandalen openden onze ogen voor de slachtoffers. Dat zij eindelijk een stem krijgen, is een zegen. Zij voelen een enorme schaamte en denken vaak ook zelf schuldig te zijn. Hun vertrouwen is misbruikt en ze weten niet wie ze nog kunnen vertrouwen. Daarom durven ze niet te spreken. Enkelingen die probeerden te spreken, botsten op een muur van onbegrip. Waar haalden ze het in hun hoofd zoiets te vertellen over een goede priester? Nu dient zich een genademoment aan: de bevrijding van de slachtoffers. Hun verhalen zijn de beste preventie om misbruik te vermijden. Ze leren ons waakzamer en gevoeliger te zijn voor de risico's."

Priesters in therapie

Wunibald Müller (1950) studeerde theologie en psychologie in Freiburg im Breisgau, Würzburg en Jeruzalem. Nadien volgde hij een opleiding in 'Marriage, Family and Child Counseling' in Berkeley, Californië. In 1984 promoveerde hij in Würzburg over homoseksualiteit als uitdaging voor de theologie en de pastoraal. Eerder handelde zijn licentiaatsverhandeling over de priester als zielzorger voor

homoseksuelen. Müller koos dat thema omdat zijn beste vriend homo was. Toen die dat aan Müller vertelde, beschouwde de kerk homo's nog als verwerpelijke zondaars. In Amerika ontdekte Müller therapeutische instellingen voor priesters met psychologische en psychoseksuele problemen. Hij dacht eraan ook in Duitsland zo'n instelling op te richten. Die droom verwezenlijkte hij in 1991 in de ab-

dij van Münsterschwarzach in Beieren, waar hij ooit zelf als scholier intern was. Ook zijn vrouw Ilse Katharina Häuser werkt als psychiater en psychotherapeut in dat Recollectio-Haus. Geestelijken en pastoraal werkers die worstelen met hun roeping of hun seksualiteit, die kampen met burn-out of depressie, of die geestelijke en psychische begeleiding willen, kunnen er terecht. (EVL)